

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání v senátu složeném z předsedy Vojtěcha Šimíčka (soudce zpravodaj) a soudce Ludvíka Davida a soudkyně Kateřiny Šimáčkové ve věci ústavní stížnosti stěžovatelů **1) Advokátní kancelář XX** (anonymizováno), a **2) JUDr. M. V., MBA, 3) Mgr. Z. B., 4) JUDr. J. G., 5) Mgr. M. K., 6) Mgr. F. L. a 7) Mgr. Ing. P. L.**, advokátů, všech zastoupených JUDr. Danem Dvořáčkem, advokátem se sídlem Opletalova 37, Praha 1, směřující proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 27. 7. 2018, sp. zn. 9 Nt 203/2015, a proti následnému jinému zásahu, spočívajícímu v postupu Krajského státního zastupitelství v Brně, kterým došlo k předání listin specifikovaných v uvedeném usnesení do Spolkové republiky Německo, za účasti Krajského soudu v Brně a Krajského státního zastupitelství v Brně, jako účastníků řízení a České advokátní komory, se sídlem Národní 16, Praha 1, jako vedlejší účastnice řízení,

t a k t o :

- I. Usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 27. 7. 2018, sp. zn. 9 Nt 203/2015, bylo porušeno právo stěžovatelů JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L. na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Toto rozhodnutí se proto ve vztahu k těmto stěžovatelům ruší.**
- III. Následným jiným zásahem, spočívajícím v postupu Krajského státního zastupitelství v Brně, kterým došlo k předání listin specifikovaných v uvedeném usnesení do Spolkové republiky Německo, týkajících se výkonu advokátní praxe JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L., došlo k porušení práva těchto stěžovatelů na spravedlivý proces zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- IV. Krajskému státnímu zastupitelství v Brně se zakazuje, aby pokračovalo v porušování práv stěžovatelů JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L., a přikazuje se mu, aby obnovilo stav před porušením tím, že vyvine veškeré rozumně očekávatelné úsilí směřující k navrácení vydaných listin týkajících se výkonu advokátní praxe těchto stěžovatelů ze Spolkové republiky Německo.**
- V. Ve vztahu ke stěžovatelům Advokátní kancelář XX, JUDr. M. V., MBA, Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L. se ústavní stížnost odmítá.**

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Včas podanou ústavní stížností (§ 72 odst. 3 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o Ústavním soudu“) a splňující i ostatní zákonem stanovené podmínky řízení [§ 75 odst. 1 *a contrario*; § 30 odst. 1 a § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu] brojí stěžovatelé proti v záhlaví citovanému usnesení Krajského soudu v Brně a následnému jinému zásahu, spočívajícímu v postupu Krajského státního zastupitelství v Brně, neboť mají za to, že jimi byla porušena jejich práva zaručená čl. 26 odst. 1, čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 2 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti a z vyžádaného soudního spisu zjistil Ústavní soud zejména následující skutečnosti.

3. Městský soud v Brně (dále jen „městský soud“) nařídil příkazy podle ustanovení § 83a odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní řád“) ze dne 23. 10. 2015, sp. zn. 70 Nt 1410/2015, 70 Nt 1411/2015 a 70 Nt 1412/2015, prohlídku prostor Advokátní kanceláře XX, v budově č. v Brně a v Praze a osobního motorového vozidla Volkswagen Touareg, RZ X, registrovaného na Advokátní kancelář XX. Příkazy k prohlídkám byly vydány k návrhu státního zástupce Krajského státního zastupitelství v Brně (dále jen „KSZ“) na základě žádosti o právní pomoc ze Spolkové republiky Německo, Státního zastupitelství Görlitz, kde je pod sp. zn. 320 Js 14004/14 vedeno trestní řízení ve věci podezření ze spáchání trestných činů podvodu v jednočinném souběhu s obchodováním bez povolení, jakož i nedovoleného pořádání hazardních her podle § 1 odst. 1 čísla 1, § 32 odst. 1 věty 1, § 54 odst. 1 čísla 2 německého úvěrového zákona i podle § 263 odst. 1, 3 čísla 1 a 2, § 284 odst. 1, 3 čísla 1, § 52 a § 53 německého trestního zákoníku, dílem ve formě nápomoci, jichž se měl dopustit mj. (podezřelý) JUDr. M. V., MBA. Na základě této žádosti byly v České republice konány úkony trestního řízení.

4. Pro nyní projednávaný případ je relevantní prohlídka prostor v Brně. S ohledem na skutečnost, že se jednalo o prostory, v nichž je vykonávána advokacie, byla u této prohlídky, provedené dne 3. 11. 2015, zajištěna součinnost a přítomnost zástupce České advokátní komory (dále jen „ČAK“), jenž v intencích ustanovení § 85b trestního řádu odepřel udělit souhlas k seznámením se s obsahem zajišťovaných listin (vedle tištěných písemností se jednalo zejména o data získaná z počítačů a centrálního souborového serveru). Zajištěné listiny byly následně předány ČAK.

5. Dne 18. 11. 2015 podal soudce městského soudu u Krajského soudu v Brně (dále jen „krajský soud“) návrh na vydání rozhodnutí o nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem shora uvedených listin (dále též jen „návrh“) podle ustanovení § 85b odst. 3 trestního řádu.

6. Ve veřejném zasedání konaném dne 26. 2. 2016 krajský soud vyhlásil dvě usnesení, kterými v odkazu na ustanovení § 335 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZZŘS“) připustil jako účastníky řízení Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L. V rámci veřejného zasedání konaného dne 4. 3. 2016 předal zástupce ČAK předmětné listiny ve věci rozhodujícímu soudci.

7. Krajský soud následně (dne 22. 8. 2016) opatřením rozhodl o přibrání znalce z oboru kybernetika, se specializací počítačová kriminalita a kriminalistická počítačová expertíza, kterému uložil, aby z předložených nosičů informací zajištěných při prohlídce vyčlenil data za období od 1. 1. 2010 do 3. 11. 2015, kde se vyskytují jména a příjmení podezřelých osob a firem a tato data shromáždil na výstupní pevný disk (zn. Seagate Barracuda s kapacitou 2.000 GB). Ze znaleckého posudku vyplynulo, že *„počet analyzovaných souborů byl celkem 1.584.938, přičemž počet nalezených souborů obsahujících některé z hledaných slov byl 146.173. Z toho je zřejmé, že ze zajištěných nosičů dat byla vyčleněna data, na která se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta a že tato data nejsou vydávána.“*

8. Ústavní stížností napadeným usnesením ze dne 27. 7. 2018 krajský soud návrhu soudce městského soudu vyhověl v rozsahu specifikovaném ve výroku, odvíjejícím se od shora zmíněného znaleckého posudku, přičemž vedle specifikovaných tištěných písemností zpřístupnil pouze data, která se týkají stěžovatele JUDr. M. V., MBA a podezřelých firem. Zbývající data, která se týkala ostatních klientů dotčených advokátů, vrátil zpět ČAK. Soud současně nevyhověl žádosti stěžovatele JUDr. M. V., MBA o vytvoření kopie nosiče CD s vyfiltrovanými soubory, a to s odůvodněním, že to neumožňují ustanovení § 85b odst. 7, odst. 8 trestního řádu, dle kterých soudce učiní opatření, aby se navrhovatel a ani nikdo jiný o obsahu listin při veřejném zasedání nemohl dovědět. Soud uvedl, že s obsahem listin se může seznámit pouze soudce.

9. Následným postupem KSZ došlo dne 1. 8. 2018 k vydání specifikovaných listin justičním orgánům Spolkové republiky Německo.

II. Argumentace stěžovatelů

10. Proti shora citovanému usnesení krajského soudu a postupu KSZ stěžovatelé brojí nyní předkládanou ústavní stížností. V ní úvodem polemizují nad ústavností samotných prohlídek, které, jak sami uvádějí, již napadli ústavními stížnostmi projednanými zdejší soudem pod sp. zn. II. ÚS 3858/15 a I. ÚS 3859/15 (pozn. Ústavního soudu: obě stížnosti byly odmítnuty pro zjevnou neopodstatněnost). Jádrem nynější stížnosti je argumentace, že některým stěžovatelům (konkrétně JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L.) bylo zcela odepřeno jejich právo zaručené čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, neboť je krajský soud vůbec nepojal jako účastníky řízení, byť k tomu byl přizvanými účastníky opakovaně vybízen. Tito nepřizvaní (opomenutí) účastníci, spolupracující advokáti, přitom měli na centrálním serveru uloženu svoji *„kompletní právní praxi“*, v důsledku čehož došlo rovněž k vydání jejich listin, aniž by však měli možnost v řízení jakkoliv vystupovat. Stěžovatelé dále tvrdí, že *„podaný návrh soudce městského soudu neobsahoval ani jedno tvrzení, ani jeden důkaz, ani jednu úvahu, které by popisovaly, proč se navrhovatel domnívá, že předmětné listiny nekryje advokátní mlčenlivost.“* Návrh soudce tak dle jejich názoru nesplňoval zákonné náležitosti, a proto k němu jako k podání neprojednatelnému nemělo být přihlíženo. Namítají, že došlo k porušení hmotněprávních podmínek nahrazení souhlasu (podle ustanovení § 85b odst. 9 lze návrhu vyhovět jen za předpokladu, že listina neobsahuje skutečnosti, o nichž je dotčený advokát povinen zachovávat mlčenlivost), neboť mají za to, že advokát je povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb. Stěžovatelé též nesouhlasí s metodou klíčových slov, která v nyní projednávaném případě fakticky k žádnému vyřídění dokumentů nevedla, neboť použité klíčové slovo, tj. jméno vedoucího kanceláře, JUDr. M. V., MBA, se objevuje téměř v každém dokumentu. Krajskému soudu vytýkají, že jim neposkytl kopii vyfiltrovaných souborů uložených na výstupním pevném disku. Závěrem též uvádějí, že soud nahradil souhlas prakticky u celé jejich advokátní praxe (celkem 146.173 dokumentů).

11. Jak dále vyplynulo z podání stěžovatelů, doručeného Ústavnímu soudu dne 21. 3. 2019 a odkazujícího na sdělení Státního zastupitelství Görlitz ze dne 21. 12. 2018, trestní stíhání JUDr. M. V., MBA bylo rozhodnutím státního zástupce zastaveno. Stěžovatelé z uvedeného dovozují, že *„jednání orgánů činných v trestním řízení bylo od počátku účelové a manipulativní a sledovalo pouze jediný cíl – navodit uměle dojem, že je postižený advokát členem jakéhosi zločinného spolčení, aby bylo vytvořeno zdání naplnění podmínek pro nahrazení souhlasu zástupce ČAK.“*

III. Vyjádření účastníků a vedlejší účastnice řízení, replika stěžovatelů

12. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřily krajský soud, KSZ a ČAK. Městský soud se k výzvě Ústavního soudu nevyjádřil.

13. Krajský soud odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí a doplnil, že *„v souladu s ustanovením § 335 zákona č. 292/2013 Sb. o zvláštních řízeních soudních byli účastníky řízení podle § 85b odst. 3, 9 trestního řádu navrhovatel, tj. soudce Městského soudu v Brně, Česká advokátní komora a dotčení advokáti, tj. podezřelý JUDr. M. V., MBA, dále Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L. neboť tito advokáti dle svého vyjádření spolupracovali s podezřelým JUDr. M. V., MBA a při provedených prohlídkách mělo dle jejich vyjádření dojít k zajištění listin, na které se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta.“*

14. KSZ shrnulo průběh dosavadního řízení, v němž neshledalo jakoukoliv nezákonnost, neboť orgány činné v trestním řízení postupovaly v mezích platné legislativy. Zdůraznilo, že nelze připustit, aby se advokátům s odkazem na institut mlčenlivosti dostalo jiného zacházení než jiným (spolu)obviněným, neboť takový postup by byl v zásadním rozporu s ústavně garantovanou rovností osob před zákonem.

15. ČAK ve svém vyjádření ústavní stížnost v plném rozsahu podpořila. Zdůraznila roli a význam institutu advokátní mlčenlivosti, která *„není zákonem konstruována jako jakési privilegium advokáta, ale naopak chrání jeho klienty a jejich oprávněné zájmy, které je advokát povinen chránit a prosazovat v rámci přísně důvěrného vztahu, na němž je poskytování právních služeb vybudováno.“* Ve vztahu k okruhu účastníků nyní projednávaného řízení uvedla, *„že soud musel (měl by!) vysvětlit, koho za účastníka řízení považuje a proč, resp. koho za účastníka řízení nepovažuje a proč. Ze seznamu advokátů zapsaných v seznamu vedeného Komorou vyplývá i forma výkonu advokacie. Tento údaj se může v čase měnit! K sepisu tohoto vyjádření platí, že stěžovatel b) vykonává advokacii jako společník společnosti /stěžovatele a)/, stěžovatelé c), d), a g) vykonávají advokacii samostatně, stěžovatel e) jako spolupracující advokát /se stěžovatelem a)/ a stěžovatel f) vykonává advokacii ve sdružení XY (pozn. anonymizováno). Této skutečnosti - kdykoli ověřitelné na webových stránkách Komory (když ne ústním sdělením nebo písemnou zprávou Komory) - měl být přizpůsoben postup českých orgánů činných v trestním řízení v dané věci, přesněji v té fázi ve stížnosti popsané věci, která se týkala samotné prohlídky prostor advokátů, stěžovatelů b) až g), resp. i a), a to v zajištění či nezajištění, nebo úplného nebo částečného zajištění datových nosičů představujících „datové úložiště centrálního serveru velké advokátní kanceláře a na nich uložené právní praxe celé řady spolupracujících advokátů“.“*

16. V (opožděně podané) replice se stěžovatelé plně ztotožnili s vyjádřením vedlejší účastnice řízení a dále zopakovali, že krajský soud *„neuvážil správně“* okruh účastníků. Zdůraznili, že KSZ, argumentující rozporem se zásadou rovnosti, *„fundamentálně nepochopilo podstatu advokátní mlčenlivosti. Advokátní mlčenlivost není právem advokáta, jakousi jeho „prebendou“, jak se KSZ v Brně snaží naznačovat. Advokátní mlčenlivost je povinností advokáta. Beneficiářem tohoto právního instrumentu není advokát, ale jeho klienti.“*

Stěžovatelé dále identifikovali některé dokumenty, které byly vydány německým orgánům činným v trestním řízení a které dle jejich názoru prokazatelně nesouvisejí s trestním řízením vedeným proti JUDr. M. V., MBA, čímž dokládají nevhodnost použité metody klíčových slov.

IV. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

17. Po prostudování ústavní stížnosti, vyžádaného spisu, vyjádření účastníků a vedlejší účastnice řízení a na ně navazující repliky stěžovatele dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je částečně důvodná, tzn., jak bude dále vyloženo, pouze ve vztahu ke stěžovatelům JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L.

18. Ústavní soud předně uvádí, že předmětem nyní posuzované ústavní stížnosti není ústavnost samotných prohlídek jiných prostor provedených na základě příkazů Městského soudu v Brně ze dne 23. 10. 2015, sp. zn. 70 Nt 1410/2015, 70 Nt 1411/2015 a 70 Nt 1412/2015, jelikož tyto příkazy zdejší soud přezkoumal již pod sp. zn. II. ÚS 3858/15 a I. ÚS 3859/15 a usneseními ze dne 24. 2. 2016 shledal dané ústavní stížnosti podle § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu zjevně neopodstatněnými, což ostatně zohledňují i sami stěžovatelé.

19. Nyní předkládaná ústavní stížnost proto směřuje toliko proti usnesení krajského soudu, jímž byl podle ustanovení § 85b odst. 3 trestního řádu nahrazen souhlas zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných při domovní prohlídce v prostorách, v nichž stěžovatelé vykonávají advokátní praxi, a dále proti navazujícímu postupu (tzv. jinému zásahu) KSZ, v rámci kterého došlo k vydání specifikovaných listin německým justičním orgánům, resp. orgánům činným v trestním řízení. Ústavní soud již v minulosti opakovaně vyložil [srov. např. náleží sp. zn. II. ÚS 2894/08 (N 191/54 SbNU 361) ze dne 28. 8. 2009, náleží sp. zn. II. ÚS 889/10 (N 237/59 SbNU 405) ze dne 25. 11. 2010 či usnesení sp. zn. I. ÚS 3905/14 ze dne 25. 11. 2015; všechna rozhodnutí zdejšího soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>], že účelem zákonné úpravy obsažené v ustanovení § 85b trestního řádu je poskytnutí ochrany listinám, k nimž se váže povinnost mlčenlivosti advokáta, a ochrany právům třetích osob, pro něž advokát vykonává svou profesní činnost (srov. sjednocující stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 306/2014 ze dne 25. 6. 2015).

20. Jak Ústavní soud konstantně judikuje, povinnost mlčenlivosti je základním předpokladem pro poskytování právní pomoci a tím i nezbytnou podmínkou fungování demokratické společnosti. Advokáti totiž v demokratické společnosti vykonávají zásadní úlohu, obhajobu stran sporu v soudním řízení, kterou by nebyli schopni zajistit, pokud by nemohli zaručit důvěrnost výměny informací [srov. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve věci *Michaud proti Francii* ze dne 6. 12. 2012, č. stížnosti 12323/11; rozhodnutí ESLP jsou dostupná na <http://hudoc.echr.coe.int>]. Výkon profese advokáta totiž vychází z důvěrného vztahu mezi advokátem a klientem a z důvěry klienta v mlčenlivost advokáta [srov. např. náleží sp. zn. IV. ÚS 799/15 (N 128/78 SbNU 37) ze dne 9. 7. 2015]. Nejedná se proto o výsadu advokáta, která by měla založit jeho vynětí z obecně platného a závazného právního řádu, jak správně uvádějí i stěžovatelé, nýbrž jde o povinnost uloženou advokátovi v zájmu jeho klientů a pro jejich ochranu. V tomto smyslu také profesionální tajemství a jeho dodržování advokátem požívá příslušné ochrany, a to zejména v situacích, kdy tato povinnost advokáta může být ohrožena v případech, jako je domovní prohlídka u advokáta nebo v jeho kanceláři, prováděná právě podle ustanovení § 85b trestního řádu. Svým významem je tedy advokátní mlčenlivost součástí práva na spravedlivý proces (srov. usnesení sp. zn. III. ÚS 3988/13 ze dne 24. 3. 2014).

21. Ústavní soud doplňuje, že institut advokátní mlčenlivosti, potažmo poskytování právních služeb, však na druhé straně nesmí být zneužíván k páčání trestné činnosti. Tím by totiž došlo k nepřipustnému a účelovému nadřazování uvedené "procesní" hodnoty nad hodnoty základních práv a svobod, k jejichž naplňování a ochraně má stát pozitivní povinnost, jež se realizuje mimo jiné právě v trestním řízení (srov. citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 889/10). Ochrana listin zajištěných v prostorách, v nichž advokát vykonává advokacii, tak Ústavní soud nepovažuje za absolutní - vylučuje možnost poskytovat jakoukoli ochranu komunikaci a jiným informacím souvisejícím s páčáním trestné činnosti samotným advokátem, a to jak ke škodě klienta nebo ke škodě jiných osob ve spolupachatelství s klientem, jelikož trestnou činnost advokáta není možné považovat za poskytování právních služeb (srov. ustanovení § 21 zákona o advokacii a usnesení sp. zn. I. ÚS 1638/14 ze dne 12. 11. 2014).

22. Z předchozích obecných úvah lze vyvodit, že povinnost advokátní mlčenlivosti jako předpoklad pro řádný výkon advokacie, a tedy i nezbytná podmínka fungování demokratické společnosti, má nepochybný ústavněprávní rozměr. Obecné soudy totiž mají povinnost poskytnout ochranu osobám, jež skrze advokátní mlčenlivost čerpají základní právo na právní pomoc. Ústavní soud současně dovodil, že v případech nepřipustného prolomení advokátní mlčenlivosti, coby základu advokátní profese, však dochází rovněž k zásahu do práv advokátů, neboť je jím dotčena důvěra, na níž je vybudován vzájemný vztah advokáta a jeho klientů. Uplatňováním vlastního základního práva na výkon advokacie, podle čl. 26 odst. 1 Listiny, tedy advokát zástupně uplatňuje i základní právo svých (dotčených) klientů na právní pomoc podle čl. 37 odst. 2 Listiny, protože obě je v takovém případě dotčeno současně (srov. citovaný nálezn sp. zn. II. ÚS 889/10). Jestliže tedy obecné soudy advokátnímu tajemství neposkytnou náležitou ochranu, což nastalo právě v nyní projednávaném případě, má Ústavní soud povinnost zasáhnout.

23. Pro posouzení opodstatněnosti nyní projednávané ústavní stížnosti je klíčovým aspektem přítomnost stěžovatelů v řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK. Hned zkraje je nutné konstatovat, že krajský soud, odkazující na ZZŘS, postupoval nesprávně, neboť úprava obsažená v ustanovení § 85b o nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin, které mohou obsahovat skutečnosti, na něž se vztahuje povinnost mlčenlivosti advokáta, je úpravou speciální a také komplexní a úplnou; proto se neuplatní ustanovení § 332 a násl. ZZŘS. Primárně je tedy pro trestní řízení, a tedy i pro nyní projednávanou věc, určen postup podle trestního řádu; naproti tomu ZZŘS upravuje oblast řízení netrestních. Ústavní soud již dříve odmítl argument týkající se vzájemného vztahu trestního řádu a ZZŘS (srov. usnesení sp. zn. IV. ÚS 2852/16 ze dne 15. 2. 2017), že podrobnější je úprava v hlavě IV. dílu 5. ZZŘS nazvaná "Řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin", která je současně (dle názoru předkládaného stěžovatelem v citovaném případě) *lex posteriori* ve vztahu k trestnímu řádu. Ústavní soud v daném případě uzavřel, že pokud byl v řízení aplikován výhradně trestní řád, byl postup soudu správný (srov. obdobně usnesení sp. zn. I. ÚS 3905/14 ze dne 25. 11. 2015, nebo usnesení sp. zn. III. ÚS 827/15 ze dne 12. 1. 2016).

24. V trestním řízení, a tedy i v řízení podle ustanovení § 85b trestního řádu, nelze hovořit o účastenství v civilním slova smyslu, z čehož Ústavní soud dovozuje, že zde nepřichází v úvahu ani případné použití institutu opomenutého účastníka, reflektujícího situaci, v níž stěžovatel ve skutečnosti účastníkem řízení být měl a nebyl jím pouze zaviněním orgánu veřejné moci, jehož postup či rozhodnutí by byly právě z tohoto důvodu následně napadeny. Z tohoto závěru ovšem plynou podstatné důsledky i pro nyní projednávanou ústavní stížnost. Ústavní soud připomíná (srov. nálezn Pl. ÚS 30/95 ze dne 10. 1. 1996), že „skutečnost, že někdo nebyl účastníkem řízení, ve kterém bylo pravomocně rozhodnuto o jeho právech, nemá za následek nemožnost dovolat se práva soudní cestou včetně ústavní stížnosti. Takovéto

pravomocné rozhodnutí však ve vztahu k němu představuje "jiný zásah orgánu veřejné moci" ve smyslu čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy ČR.“ Pokud by totiž stěžovatelé, kteří nebyli přítomni nařazenému veřejnému zasedání předvídanému ustanovením § 85b trestního řádu, byli považováni za opomenuté účastníky, musela by být nyní posuzovaná ústavní stížnost ve vztahu k nim vzhledem k zásadě vázanosti Ústavního soudu petitem návrhu odmítnuta, neboť je jí napadáno toliko výsledné rozhodnutí (následný postup KSZ coby jiný zásah orgánu veřejné moci je v tomto ohledu bezpředmětný). Právní institut účastenství se však v řízení podle ustanovení § 85b trestního řádu neuplatní. Postup krajského soudu, který procesními usneseními připustil coby účastníky řízení podle ustanovení § 335 ZZŘS Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L. (srov. s. 2-3 protokolu o veřejném zasedání ze dne 26. 2. 2016), je tedy s ohledem na uvedené právní závěry nesprávný, neboť pro řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK k seznámení se s obsahem listin zajištěných v rámci prohlídky jiných prostor (zde prostor, v nichž je vykonávána advokacie) je použitelná primárně úprava obsažená v trestním řádu.

25. S vědomím, že Ústavnímu soudu zásadně nepřináleží vykládat podústavní právo a zaujímat k němu normativní stanovisko, z této úpravy nepochybně plyne, že odmítne-li zástupce komory udělit souhlas podle ustanovení § 85b odst. 1 trestního řádu, lze tento souhlas nahradit na návrh orgánu, který domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor nařídil, rozhodnutím soudce nejbližší nadřízeného soudu, u něhož působí předseda senátu nebo soudce, který je oprávněn podle ustanovení § 83 odst. 1 a § 83a odst. 1 trestního řádu nařídít domovní prohlídku nebo prohlídku jiných prostor (§ 85b odst. 3 trestního řádu). Tento návrh příslušný soud projedná bez zbytečného odkladu ve veřejném zasedání a komoře uloží, aby mu při něm předložila listiny, ohledně kterých se navrhovatel domáhá nahrazení souhlasu zástupce komory k seznámení s jejich obsahem. Soudce vedle jiných úkonů též prověří, zda nebylo porušeno zabezpečení listin předložených komoře, a seznámí se s jejich obsahem; současně učiní opatření, aby se navrhovatel a ani nikdo jiný o obsahu listin při veřejném zasedání nemohl dozvědět (§ 85b odst. 7 trestního řádu).

26. Podle ustanovení § 233 trestního řádu předseda senátu předvolá k veřejnému zasedání osoby, jejichž osobní účast při něm je nutná. O veřejném zasedání vyrozumí státního zástupce, jakož i osobu, která svým návrhem dala k veřejnému zasedání podnět, a osobu, která může být přímo dotčena rozhodnutím, jestliže tyto osoby nebyly k veřejnému zasedání předvolány; vyrozumí též obhájce, popřípadě zmocněnce a zákonného zástupce těchto osob. K předvolání nebo vyrozumění připojí opis návrhu, kterým byl k veřejnému zasedání dán podnět.

27. Z této zákonné úpravy lze nepochybně vyvodit nutnost osobní přítomnosti zástupce ČAK na veřejném zasedání. Tento závěr plyne z ustanovení § 85b odst. 7 trestního řádu, dle kterého soud komoře uloží, aby mu při veřejném zasedání předložila listiny, ohledně kterých se navrhovatel domáhá nahrazení souhlasu zástupce komory. Co se týká advokáta, který vykonává profesi v prostorech, v nichž byla nařazena a provedena prohlídka, při níž byly zajištěny předmětné listiny, trestní řád jej výslovně mezi osobami, které by měly být k veřejnému zasedání předvolány, případně o tomto zasedání alespoň vyrozuměny, nezmiňuje.

28. Touto klíčovou otázkou, tj. přítomností advokáta, jenž vykonává advokacii v prostorech, v nichž byla nařazena a provedena prohlídka, pro postup dle ustanovení § 85b trestního řádu, se Ústavní soud ve své rozhodovací praxi, na niž lze nyní navázat, již zabýval (srov. citované usnesení sp. zn. I. ÚS 3905/14), přičemž uvedl (bod 30), že potřebu přítomnosti advokáta lze dovodit ze skutečnosti, že rozhodnutí o nahrazení souhlasu zástupce komory se ho přímo dotýká. Ačkoliv byla v citovaném případě stížnost dotčeného advokáta odmítnuta, stalo se tak s ohledem na konkrétní skutkové okolnosti daného případu (tj. zejména skutečnost, že výtka týkající se nepřítomnosti advokáta nebyla v řízení vůbec přednesena). Ústavní soud ovšem

v citovaném případě důrazně připomenul, „že své rozhodnutí učinil na základě konkrétní skutkové konstelace předložené věci. Nikterak tak do budoucna nevyklučuje, že ohledně procesních garancí posuzování návrhu na nahrazení souhlasu zástupce komory, potažmo ochrany advokátního tajemství zaujme přísnější názor, a to zejména za situace, kdy by skutečně došlo k nepřipustnému prolomení advokátního tajemství ze strany soudu, které by pramenilo již z pochybení spočívajícího v nezabezpečení přítomnosti advokáta, který má o obsahu zajištěných listin nejlepší a bezprostřední znalosti, nemluvě o situacích, kdy by soud při rozhodování o nahrazení souhlasu zástupce komory vůbec nedal prostor k vyjádření přímo zástupci komory. Důsledně tak apeluje na příslušné soudy, aby vynaložily veškeré úsilí k zajištění přítomnosti advokáta, u kterého prohlídka proběhla, na veřejném zasedání, při kterém posuzují obsah konkrétních listin, ohledně nichž mají rozhodnout o nahrazení souhlasu zástupce komory.“

29. Ústavní soud má za to, že krajský soud shora citovanému apelu v nyní projednávaném případě nedostal, v důsledku čehož mohlo dojít k nepřipustnému prolomení advokátního tajemství. Jak totiž vyplývá ze spisu, krajský soud byl na okolnost, že se předmětná prohlídka týká prostor, v nichž vykonává advokacii více advokátů, výslovně upozorněn, nicméně ve vztahu ke třem stěžovatelům, úspěšným v tomto řízení, nijak nereagoval (srov. s. 2 protokolu o veřejném zasedání ze dne 26. 2. 2016, resp. s. 4 protokolu o veřejném zasedání ze dne 4. 3. 2016). Jak správně poznamenala ve svém vyjádření vedlejší účastnice řízení, skutečnost, že v prostorách, v nichž byla provedena prohlídka, vykonává advokacii více advokátů, je přitom objektivně velmi jednoduše seznatelná (např. pouhým náhledem na webovou stránku ČAK). Krajský soud však s využitím ZZŘS (sic!) připustil účast, a tedy zajistil přítomnost na veřejném zasedání, pouze Mgr. Z. B. Mgr. Ing. P. L., aniž by ale jakkoliv odůvodnil, proč (přinejmenším) nevyrozuměl rovněž další advokáty, tzn. stěžovatele JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L. Tito advokáti přítom v prostorách, v nichž byla provedena prohlídka, taktéž vykonávali advokátní praxi, a v souvislosti s tím ukládali jimi vyhotovené listiny na centrální server, jehož stopa byla následně zajištěna v rámci provedené prohlídky. Právní zástupce JUDr. Dvořáček přítom při veřejném zasedání konaném u krajského soudu dne 26. 2. 2016 výslovně uvedl, že „je nutné ustanovit účastenství spolehlivě, neboť je do toho zainteresováno velké množství advokátů, kteří o tom, že tyto data byla zabráná, ještě ani nevědí. [...] Dále navrhuji, aby u pevného disku byl navrhovatel vyzván k tomu, aby se identifikovalo či data se na tom disku nachází a ti účastníci by měli být o tomto vyrozuměni a předvoláni.“

30. Krajský soud však svým postupem fakticky vyloučil tři shora uvedené stěžovatele, u kterých ovšem lze předpokládat, že mají o obsahu zajištěných listin souvisejících s jejich praxí nejlepší a bezprostřední znalosti a mohou tak předkládat nejpádňější argumenty k objasnění toho, zda listiny neobsahují skutečnosti, o nichž je dotčený advokát povinen zachovávat mlčenlivost, z možnosti efektivního zajišťování základního práva třetích osob – klientů na právní pomoc zaručeného čl. 37 odst. 2 Listiny, a současně též z uplatňování vlastního základního práva na výkon advokacie podle čl. 26 odst. 1 Listiny. Krajský soud tak napadeným rozhodnutím umožnil, aby se německé orgány činné v trestním řízení seznámily na základě žádosti o právní pomoc podle ustanovení § 47 odst. 2 písm. a) zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů rovněž s listinami, u kterých ovšem vzhledem k nepřítomnosti jejich autorů na veřejném zasedání nemohlo být adekvátně zjištěno, zda obsahují informace chráněné advokátní mlčenlivostí. Ústavní soud s ohledem na výše uvedené uzavírá, že napadeným rozhodnutím krajského soudu došlo v případě stěžovatelů JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L. k nepřipustnému prolomení advokátní mlčenlivosti chráněné coby součást práva na

spravedlivý proces čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve vztahu k těmto stěžovatelům dospěl Ústavní soud ze stejných důvodů rovněž k závěru o protiústavnosti navazujícího postupu KSZ.

31. Protiústavnost napadeného rozhodnutí, a od něj se odvíjejícího následného postupu KSZ, se ovšem netýká stěžovatelů, kteří byli na veřejném zasedání nařízeném podle ustanovení § 85b odst. 7 trestního řádu přítomni, resp. byli o něm vyrozuměni (tj. JUDr. M. V., MBA a jeho prostřednictvím, coby jednatele, též Advokátní kanceláře XX, a dále Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L.). Tito stěžovatelé totiž mohli uplatňovat (a skutečně též uplatnili) své námítky, stanoviska a argumenty a jejich prostřednictvím tak chránit práva svá i práva svých klientů ve shora popsáném smyslu. Ve vztahu k těmto stěžovatelům je proto ústavní stížnost v námitce týkající se "účasti" na řízení zjevně neopodstatněná.

32. Ústavní soud nepovažuje za relevantní ani zbývající stížnostní námítky. K objasnění důvodů, proč v nyní projednávaném případě nemůže vyhovět rovněž zbývajícím stěžovatelům, tj. Advokátní kanceláři XX, JUDr. M. V., MBA, Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L., zdejší soud toliko stručně uvádí, že ve vztahu k selekci listin podle klíčových slov, kterou stěžovatelé považují v nyní projednávaném případě za příliš obecnou, již dříve dospěl k závěru, že jde o akceptovatelný způsob pro seznámení se s obsahem velkého souboru dat uložených na elektronických nosičích (srov. usnesení sp. zn. I. ÚS 1542/14 ze dne 12. 8. 2014, sp. zn. II. ÚS 3907/14 ze dne 20. 10. 2015, sp. zn. III. ÚS 827/15 ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. I. ÚS 1653/17 ze dne 17. 10. 2017 či II. ÚS 1117/17 ze dne 24. 4. 2018) a ani v nyní projednávaném případě nemá zdejší soud důvod se od tohoto názoru odchýlit. Metodu klíčových slov ostatně aproboval rovněž ESLP (srov. rozsudek ve věci *Sérvulo & Associados - Sociedade de Advogados RL proti Portugalsku* ze dne 3. 10. 2015, č. stížnosti 27013/10).

33. Za relevantní nelze považovat ani námitku, či spíše stížnost, že soud nevyhověl žádosti JUDr. M. V., MBA o vytvoření kopie nosiče CD s vyfiltrovanými soubory. K poskytnutí takové kopie nebyl v daném případě důvod. Jak totiž vyplývá ze spisu, na disku, který byl zajištěn v rámci prohlídky provedené v sídle advokátní kanceláře dne 3. 11. 2015, bylo „umístěno zrcadlo disku Advokátní kanceláře XX“ (srov. s. 6 protokolu o provedení prohlídky jiných prostor a pozemků, resp. s. 8 návrhu soudce na vydání rozhodnutí nahrazujícího souhlas zástupce ČAK), z čehož lze usoudit, že tyto dokumenty, jichž se stěžovatel JUDr. M. V., MBA v řízení před krajským soudem dovolával, měli stěžovatelé nadále k dispozici.

34. Ústavní soud má oproti názoru stěžovatelů dále za to, že návrh soudce městského soudu na vydání rozhodnutí nahrazujícího souhlas zástupce ČAK dostal zákonným požadavkům předvídaným v ustanovení § 85b odst. 4 trestního řádu, neboť kromě obecných náležitostí obsahuje označení listin, ohledně kterých se navrhovatel domáhá nahrazení souhlasu zástupce ČAK (srov. s. 7-9 návrhu), a vylíčení skutečností odůvodňujících, proč má být nesouhlas zástupce ČAK nahrazen soudním rozhodnutím (návrh uvádí, že zajištěné listiny mohou obsahovat informace důležité pro trestní řízení, které nejde získat jiným způsobem – srov. s. 9-10).

35. Na výše předestřených závěrech zdejšího soudu, a tedy na neopodstatněnosti ústavní stížnosti ve vztahu ke zbývajícím stěžovatelům, tj. Advokátní kanceláři XX JUDr. M. V., MBA, Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L., nemůže cokoliv změnit ani skutečnost, že trestní stíhání vedené proti JUDr. M. V., MBA bylo z rozhodnutí německých orgánů činných v trestním řízení zastaveno (viz bod 11). Ústavní soud podotýká, že nyní projednávaná věc nesouvisí s přezkumem původního trestního řízení, ale dotýká se toliko řízení o nahrazení souhlasu zástupce ČAK podle ustanovení § 85b trestního řádu. Shora citované tvrzení stěžovatelů o účelovosti a manipulativnosti trestního řízení nadto považuje Ústavní soud toliko za spekulativní.

V. Závěr

36. Ústavní soud tedy uzavírá, že krajský soud napadeným usnesením porušil právo stěžovatelů JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L. na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti ve vztahu k těmto stěžovatelům vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu napadené rozhodnutí ve vztahu k nim zrušil.

37. Následným jiným zásahem, navazujícím na ústavní stížnosti napadené rozhodnutí, spočívajícím v postupu KSZ, kterým došlo k předání specifikovaných listin do Spolkové republiky Německo, bylo porušeno právo stěžovatelů JUDr. J. G., Mgr. M. K. a Mgr. F. L. na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

38. KSZ se proto zakazuje, aby pokračoval v porušování práv těchto stěžovatelů, a přikazuje se mu, aby obnovil stav před porušením tím, že vyvine veškeré rozumně očekávatelné úsilí směřující k navrácení vydaných listin týkajících se výkonu advokátní praxe těchto stěžovatelů ze Spolkové republiky Německo.

39. Ve vztahu ke stěžovatelům Advokátní kanceláři XX, JUDr. M. V., MBA, Mgr. Z. B. a Mgr. Ing. P. L. se ústavní stížnost odmítá podle ustanovení § 43 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu jako návrh zjevně neopodstatněný.

P o u č e n í: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 11. června 2019

Vojtěch Šimíček
předseda senátu